

ביצה פרק ראשון ביצה

עין משפט נר מצוה

לח א מיי פ"ה מהלכות
י"ט הלכה כג סגנו
לאון עה עוש"ע א"ח ס"י
תלו סע"ג ב וס"י תקטו
סע"ג ח:
ל"ב ב מיי שם עוש"ע שם
ס"י תקטו סע"ג ד:
ב ג ד מיי שם עוש"ע
מא ה ו מיי פ"ו מהל'
י"ט הלכה י"א יג
ו"פ"ח מהלכות עירובין
הלכה טו סגנו לאון עה
עוש"ע א"ח ס"י תקטו
סע"ג כ:
מב ז מיי פ"ה מהלכות
מ"ח הלכה טו
עוש"ע י"ד י"ג סע"ג ג
[וס"י עט סע"ג א]:

רבינו חננאל

ולגבי מה א"ע"ג דמת
בירוש"י שני דלא אישתהו
כלל, לא משתתן ליה,
דקיייל כרב אש דהוא
בזרא, דאמר יו"ט שני
לגבי מה חתול שוויה
רבנן, ואפילו ביו"ט שני
ב"ר, אמר רבינא
והאידין דאיכא חברי
שארומים ישראל כיון
שאתם קבורים המת
שאתם קבורים המת שלנו
בירוש"י שלכם, חיישין
ומשהינן למחר, והאי
דאמר מימות עזרא ואילך
לא מצינו אלול מעובר,
שלא מצנו מנה מכלל
דבימות עזרא עיבורהו,
מנהי מילי, שאמר
ויצג החדש השביעי וכל
ישראל בעריהו (ב). ולגבי
עירובי תבשילין, מניח
אדם מירוש"י הראשון,
שהל פסח או סוכות
מחשי ורשי בשבת,
חייב עירובי ביום
חמישי, ואומר אם היום
יו"ט, מחר חול הוא
ומחר לבשל לשבת בלא
עירוב, ואם יום ששי
יו"ט של גלויות, אבל
(כגון) הוא יו"ט, היום
הוא עירוב, והירני מערב
מירוש"י, והני מילי ב"י
יו"ט של גלויות, אבל
ב"י יו"ט של ר"ה לא,
אפרוח שנוול בירוש"י, רב
אמר כי מוקצה הוא, אבל
על שנוול בירוש"י מותר,
שהיה מוכן מאתמול
על גב אמו, שהפרה
מוכנת היא, ובלבד
בידוע שכלו לו חדשיו,
ואם אינו ידוע, אסור
לחלוטין, ומפורש בפרק
ר' אליעזר במס' שבת.

(א) ע"י היעו מוס' ר"ה י"ד י"ט
ע"כ ד"ה מימות עזרא ע"ש.

מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר. וא"ת והאמרין
צברונין (דף ל"ג. וס' ד) דרבי יוסף אומר הביצה שנוולתה
צבראשון ביום השני וא"כ היכי פליגי נהרדעי אר"י יוסף שהוא תנא
י"ל לדרבי יוסף אסור אי אחרמי ונהרדעי אמרי דלא אחרמי:
י"ם טוב שני אגבי מת כחול שוויה

רבנן אפילו רמינו ליה גלימא
ואפילו רמינו ליה אבא. ותימנה
דצמועד קטן (דף מ: וס' ח) אמרינן אין
חופרין כוכין צמועד והכא משמע
דאין זו מלאכה וי"ל כפי ר"ח דפירש
שהיו רגילין לתפור הרבה צימד כדי
שיהיו מומונות כשיצאו מתיים ועל זה
קאמר דאין חופרין צמועד לזוך
אחר המועד: **והאידין דאיכא**
חברי חיישין. פירש"י שכופין לשראל
לעשות מלאכה וכשהוא י"ט מניחין
אותם ואם היו רואין שיקצרו מתיים
יכופו אותם לעשות מלאכה והשתא
בזמן הזה שאין חזרי מותר ואין לומר
שכריך מניין אחר להמירו דמנין דזה
הטעם משום חששא ועברה החששא
עבר הטעם וה"נ אמרינן גבי מים
מגולין דלאסורין שאלו נמש שמה מהן
ועכשיו שאין נחשים מגולין בימינו אנו
שומין מהן אפילו לכתחילה אע"פ
שהוא דבר שצמנין ומי"מ ר"ת היה
אסור ומעשה היה צמלאוין שמת אדם
אחד צי"ט שני ורלו להתעסק בו
לקצרו וגער צהן ר"ת ושלח להם בני
צכר אינן בני תורה ואתם בני
תורה כדאייתא בשבת (דף קל"ט: וס' ט) שלל
לקצור מת צי"ט שני משום נכרים
בני תורה ויניהו ואמי לזלוזי ביה
אבל הר"י אמר דאין זה דמיון דהא
ר' יוחנן אמר מותר רב אסור ושמואל ואיתומא
הוא ושמואל ואיתומא ר' יוחנן אמר מותר
הואיל ומתיר עצמו בשחיטה אמרי ליה רב
כהנא ורב אסי לרב וכי מה בין זה לעגל
שנוולד ביום טוב אמר להו הואיל ומוכן אגב
אמו בשחיטה ומה בין זה לעגל שנוולד מן
הטרפה שתיק רב אמר רבה ואיתומא רב
יוסף מ"ט שתיק רב לימא להו הואיל
ומוכן אגב אמו לכלבים אמר ליה אביי
השתא

דצנעה הוא אוכל צייתו ולא אושא מלתא אבל לקצור מתיים
צפרהסא אושא מלתא ואין נכון להמיר ועוד אמר רבינו תם דבזמן
הזה נמי איהו שכן משועבדים למלכות לעשות מלאכה כגון
לקבל המס ולהתעסק בצרכים הלכך אם יראו שיתעסקו לעשות
מלאכה צמת יכופו אותם לעשות מלאכה למלכות:

אפרוח שנוול ב"ש וכו'. נראה לומר דאחרמי שנתתו עיניו
היום דאי לא נפתחו עיניו קי"ל דאפילו צחול אסור:
הואיל ומתיר עצמו בשחיטה. פירש"י מתיר עצמו צלדמו
להיות נשחט אבל קודם לידמו היה אסור וכיון דאתקן
לשחיטה אתקן נמי לענין מוקפה ותימנה למה להו לשמואל ור' יוחנן
הך טעמא תיפוק ליה משום דלית להו מוקפה כדאמרין פרק מי
שהשחין (שבת דף ק"ט:) דשמואל ויעירי ור' יוחנן ק"ל שצמנו צביצה
להו וי"ל דהכא קאמר טעמא אפילו לרבי יהודה דלית ליה מוקפה
שרי מהאי טעמא ולכך כריך האי טעמא אי נמי איצטרך אפילו
לרבי שמעון דלית ליה מוקפה דמודה דהאי מוקפה דהכא דהו כגורגותא וממוקין (ב והכי מוכח בשבת דף מה:): **וב"י** מה בין זה לעגל
שנוולד מן הטרפה. דהתם לא מני למימר הואיל ומוכן אגב אמו ואפ"ה צמנו צביצה
(דף ע"ה) דבן פקועה נותר בצרבעה סימנין בשחיטה אמו או צדידיה ואם כן יכול להושיט ידו צמעי אמו וישחטנו ויהיה מוכן כהאי
גוונא וי"ל דקאמר גמרא אליבא דרבי אושעיה דקמבעיה ליה התם צחולין (דף ע"ה) א"ס נותר בן פקועה בצרבעה סימנין אי נמי י"ל
הואיל ולכתחילה אין לו לשחטו כי האי גוונא שאינו יכול לרמות מידי דהוה אשוחט צלילה (ס' דף ק"ג:) דאסור לכתחילה לא מיקרי מוכן ועוד
יש לומר דהתם מיירי דליכע עליו ור' חשיו והכא מיירי בלא עליו לו חדשו עד היום וא"כ לא הו מוכן היום הואיל ובין השמשות לא היה חזי:
השתא

אמר רבא מס צי"ט ראשון כו'. מת המוטל לקצור א"ס י"ט ראשון
הוא וכו': **משא"כ צביצה.** לענין ביצה לא הקלו צי"ט שני דראש
השנה להקשות לשל גלויות דאילו ר"ה נולדה בזה אסורה בזה: **אף**
צביצה. נולדה בזה מותרת בזה: **דמאי דעסיך.** לאסרה צמני
לחוקים מצ"ד: **דילמא מעברי ליה**

לאול. כתקנה הראשונה למנות מיום
שני ולעשות שני ימים כגון שלל צאו
עד יום שלשים ואחד: **מימות עזרא**
ואילך וכו'. ואע"פ שאתקן לא אירע
שצאו עדים מן המנחה ולמעלה חוץ
מאותה הפעם ועדיין לא נתקנה. האי
דנקט מימות עזרא משום דצימנו
עברוהו דכתיב צעורא (תמיה ח)
וציום השני וצרכא השנה משתעי:
לא אמרן. דיתעסקו בו ישראל: **אלא**
דאשסיה. ומתירא שלל יסריח:
אסא. הדם היו מניחין על מטת מת
לכבודו: **דאיכא חזרי.** אומה רשעה
שהיו צימי פרסיים וכופין את ישראל
לעשות מלאכתם וצי"ט היו נדחין מהן
ע"י שאומרים להם י"ט הוא ואם
יראו אותם וקצרו מתיים יכופו
אותם למלאכה. והאי גלימא דאמרין
לעיל אינו זוכך אמת שהרי יש לו
תכריכין אחרים כל זכרו שאם כריך
בגדו מן הטרפה ארבעה
לאו ידן אמו הוא וימת
בשחיטת עגמו דקיי"ל
צי"ד ס"ט ע"ט ומי"ט
מוס' סנהדרין דף פ ע"ב
ד"ה עובר וכו' ע"ש
דו"ק: [ב] תוס' ד"ה
הואיל וכו' והכי מוכח
בשבת. צ"ד דף מה ע"ב
במוס' ד"ה א"ת ביה ביצה
אפרוח יעשה:

קדש: א"ל רב מרדכי. לרבינא מנהרדעי לא תותציה למר צפירוש
שמעי על מיניה דלא סבר לנהרדעי. רב מרדכי תלמידו של רב אשי
היה כדאמרין בסוטה (דף מו:) גבי לוי לרבו ער פסקה רב מרדכי
אלויה לרב אשי כו': **הואיל ומתיר עצמו.** צלדמו להיות נשחט
מה שלל היה לפני לידמו אף מוקפה התיר את עצמו צלדמו דמגו
דאתקן להא אתקן להא: **ועגל שנוול צי"ט.** דמניא לקמן שמותר בו
ציום לרבי הכל: **מוכן אגב אמו.** צעודו צחול מעיה א"ס נשחטה
האם היה נאכל: **הטרפה.** בנה אסור א"ס נאכל צחולה או דעובר ירך
אמו הוא הואיל ובשחיטה אמו אהה צא לאכלו וכי נולד צי"ט מן
הטרפה ליכא למימר הואיל ומוכן אגב אמו ואפ"ה צמנו צביצה עגמו
מותר לשחטו ולאכלו דלא אשכחן מאן דאסרי: **לנתיב.** דבין
השמשות איהא אמו ומוכח לכך אבל אפרוח שצקליפה אינו
עומד לאכילה כלבים ואף לא היה ראו הלכך נולד הוא:

מוכן
לרבי שמעון דלית ליה מוקפה דמודה דהאי מוקפה דהכא דהו כגורגותא וממוקין (ב והכי מוכח בשבת דף מה:): **וב"י** מה בין זה לעגל
שנוולד מן הטרפה. דהתם לא מני למימר הואיל ומוכן אגב אמו ואפ"ה צמנו צביצה
(דף ע"ה) דבן פקועה נותר בצרבעה סימנין בשחיטה אמו או צדידיה ואם כן יכול להושיט ידו צמעי אמו וישחטנו ויהיה מוכן כהאי
גוונא וי"ל דקאמר גמרא אליבא דרבי אושעיה דקמבעיה ליה התם צחולין (דף ע"ה) א"ס נותר בן פקועה בצרבעה סימנין אי נמי י"ל
הואיל ולכתחילה אין לו לשחטו כי האי גוונא שאינו יכול לרמות מידי דהוה אשוחט צלילה (ס' דף ק"ג:) דאסור לכתחילה לא מיקרי מוכן ועוד
יש לומר דהתם מיירי דליכע עליו ור' חשיו והכא מיירי בלא עליו לו חדשו עד היום וא"כ לא הו מוכן היום הואיל ובין השמשות לא היה חזי:
השתא

(א) לקמן כב. שבת קל"ט;
(ב) לקמן כב: ר"ה ט: ל"ב,
(ג) למינהו פ"י לתקון וי"א
לתפור. ערוך. (ד) ד' אשוי"ל
וכ"ה צי"ט וה"ל"ש;
(ה) לקמן פ"ח. (ו) לקמן כב:
(ז) ע"י מוס' צ"ב סב. ד"ה
(ח) ע"י מהרש"א (א)

הגהות הב"ח
(א) גבי עמיס חיי"ט שני
כ"ל ותיבת נמתח:

גלוין הש"ס
גבי אפרוח שנוול בירוש"י
ע"י מיר"ט פ"ק ד' מנה
צ' דעדות: שם שתק רב.
וכן לקמן דף פ ע"ב סוה
דף ז' ע"א ע"ש:

הגהות מהר"ב
רנשבורג

[א] רש"י ד"ה הטרפה וכו'
דעובר ירך אמו הוא. צ"ב
ר"ל לענין זה הו עובר ירך
אמו דלא נינהו בשחיטת
אמו דטרפה היא אבל
בגדו מן הטרפה ארבעה
לאו ידן אמו הוא וימת
בשחיטת עגמו דקיי"ל
צי"ד ס"ט ע"ט ומי"ט
מוס' סנהדרין דף פ ע"ב
ד"ה עובר וכו' ע"ש
דו"ק: [ב] תוס' ד"ה
הואיל וכו' והכי מוכח
בשבת. צ"ד דף מה ע"ב
במוס' ד"ה א"ת ביה ביצה
אפרוח יעשה:

מוסף רש"י

מת ביום טוב עזרא.
מת שששאל. כגון שמת
בשבת ולמחר היה יום
(שבת קל"ט). מה שאין
כן בביצה. דאין ר"ה שיה
לימים טובים של גלויות,
דאילו ר"ה חזרי יו"ט שני
דלית ונולדה בזה אסורה
בזה (שם) דקדושה אהת א"ס
ולא הקלו צי"ט שני של
ר"ה אלא לענין מה נלמד
(לקמן כב). מניח אדם
עירובי תבשילין מירוש"י
לחברו ומתנה. א"ס מניח
צי"ט ראשון וכל שני ימים
טובים חמישי ועבר שבת,
ומתנה א"ס היום חול ומחר
קדש עירובי עירוב, ואם
חולין איני כריך לעבד
למבשילין (לקמן פ"ו).

מוסף תוספות

א. בחול המועד וכל שכן
במועד עצמו. ת"פ.
ב. אבל לצורך מה
שמוטל לפניו ודאי שרי.
ת"פ. ג. דהא אפרוח
בעודו בקליפתו לא חזי
למירי. רש"י. ד. וכן
סומא ששחט דווקא
בריעבר אבל לכתחילה
לא. ש"ס.